

iRS
indipendèntzia Repùbrica de Sardigna
irsonline.net

Elezioni 2009. Programma elettorale. Capitolo Limba Nazionale

12/02/2009

Questa proposta è stata formulata da Salvatore Acampora, Bobore Bussa e Nicola Cantalupo, componenti del “TzdE Limba Natzionale” de iRS. La proposta non è stata ancora approvata per questioni logistiche dall’Assemblea Natzionale di iRS. Operazione che verrà effettuata, previa discussione, appena dopo il momento elettorale.

Programma pro su Sardu e is Limbas de Sardigna

Su Tzentru de Elaboratzione Linguìstica de iRS e su Movimentu intreu istabbilint sa prioridade de una polìtica linguìstica in Sardigna. Semus cumbintos ca est dovere a bi ghetare unu meledu mannu e chi non si potzat infinigare custa allega a duas rigas de iscritu, in ue si mentovat agigu sa chistione ma intames chi si depat alladiare a un'ordimìngiu sistemàticu. Semus cumbintos ca depimus resonare a filu deretu pro fraigare unu sistema ispainadu e coerente de presèntzia de is limbas minoritàrias in Sardigna, pro lòmperent a èssere impreadas dae sa majoria de sa tzitadinàntzia in regime de bilinguismu cumpridu. Una sienda de libertade personale e comunitària, de tènnere a su costàgiu pro unu progetu sotziale mannu e gheretzadu a su mundu. Progetu chi benit a boluntade polìticu-sotziale funguda.

iRS, Indipendèntzia Repùbrica de Sardigna est lòmpidu a custos resonos artiende oghu a pitzu de totu su chi sunt istados is ùrtimos annos de dibatas, esperièntzias, propostas e interventos. Giuighende is interventos de custos annos bonos, ma de integrare cun una polìtica chi peset dae is fundamentas.

iRS medit ca custa est una de is ùrtimas cungenturas chi sa Giunta Regionale podet incarrerare unu caminu pro achipire a unu impreu modernu, culturale, ispainadu e noale de sa limba sarda. Est ora de sestare unu Pianu de nessi deghe annos pro sa limba, pro balangiare àteras genias de faeddadores e de iscritores.

Est pretzisu de istèrrere unu Pianu chi bidat su Sardu comente istrumentu de unione, aina de vida noa de su pòpulu sardu. Una limba normale de su tempus de oe. Su Pianu depet de inserrare totu sa sotziedade, e in custu caminu sa coesione

sotziale depet de agiudare pondende•si a obietivu comunu e parallelu, favorende s'aunimentu a inghèriu de una bidea de Sardos de su de tres millènnios, cussientes de is raighinas e atores in unu scenàriu culturale e econòmicu nou.

Su Sardu non est petzi una limba, est unu mèdiu pro intellèghere su mundu e ddu bìvere cunforma a sa cultura nostra, a presu de una mentalidade pesada in Sardigna chi non transit. Su sardu comente limba est s'istòria chi s'isbòligat in is millènnios, s'istòria chi torrat a si formare in antis nostru, in categorias de connoschèntzia e de esperièntzia chi tèngiant torrada cun s' amprària e sa richesa simbòlica de sa limba de is mannos nostros.

Livellu Natzionale

Cun is interventos de iRS, pro sa prima bia sa polìtica linguìstica nazzionale sarda at a giùghere unu riferimentu istituzionale ebbia, un'Autoridade pro amanniare una polìtica linguìstica omogènea in is mòvidas e in is detzisiones, cunforma a unu rolu formale e funtzionale chi dda giugat a una pianificatzione de status artu pro su bene de sa Limba Sarda, e de is limbas Gadduresa, Tatharesa, Saligheresa e Tabarchina.

Si proponet de istèrrere su Pianu in gosi:

> Sa limba ufitziale de sa nazione sarda est su Sardu e status de co-ufitzialidade

ant sa limbas Gadduresa, Tatharesa, Saligheresa e Tabarchina e Italiana.

> Si leat a mèdiu ùnicu de iscritura standard sa Limba Sarda Comuna, respetende su lèssicu e sa toponomàstica locale (semper iscritos a grafia standard) e àteros faeddos de importu. At a èssere promòvida una pianificatzione de su corpus o normativizatzione, cun su sviluppu de sa LSC, retzende mudòngios o megioros. Pro is limbas alloglotas si ponent Cummisiones chi pesent unu mèdiu de iscritura ufiziale.

> Sa responsabbilidade politica de sa programmatzione de politica linguistica sarda est in manos de s'Autoridade pro sa Programmatzione de Política Linguistica chi trabballat a cunsertu cun is inditos de sa Giunta Regionale e previdet sa presèntzia de àteros atores culturales sardos de livellu artu (Status Planning). Est formadu dae is responsàbbiles de is Tzentros de Terminologia a reunione e istabbilit su Pianu Biennale pro is Limbas de Sardigna, chi at a fundamentu su de pianificare s'achirimentu linguisticu (Acquisition Planning).

> Si instituint is Tzentros de Terminologia Setoriale pro cumentzare sa faina prus de importu pro su benidore de su sardu in unu ghetu omogèneu e cualificadu (Corpus Planning. Terminologia: Amministrativa, Didàtica, Tecnològica, Sanitària, Filosòfica e àteras chi s'Autoridade pro sa Programmatzione de Política Linguistica at a pianificare in su pianu biennale). Is Tzentros de Terminologia Setoriale s'ocupant de fàghere sessiones de esame pro is cumpetènzias setoriales. Is Tzentros de Terminologia Setoriale trabballant a cunsertu cun is istitutziones parìviles de is àteras minorias linguisticas europeas e mundiales. Tenet sa punna de fàghere bènnere su Sardu sa limba Ufiziale de

sa Repùbrica de Sardigna, amparende a su matessi tempus is limbas alloglotas.

> is Universidades a cuncordu cun s'Autoridade pro sa Programmatzione de sa Política Linguística istabbilit cada annu su pianu didàticu, e is resorsas finantziàrias si gastant pro òbrigu liende-ddas a s'impreu veicolare de su sardu (e limbas alloglotas) ebbia in is atividades finantziadas pro su bilinguismu/multilinguismu. Benit instituidu su Cursu de Làurea in Limba e Literadura de Sardigna e de Comunicatzione e Limbas Minoritàrias. Custos cursos prevident letziones in sardu e is àteras limbas co-ufitziales in Sardigna. Sa punna at a èssere a càbudu de is deghe annos de instituire nessi su 50% de is curis universitàrios (de cada Facultade) cun nessi duas versiones linguísticas: cursu in sardu/cursu in italianu, ma peri in inglesu o in is limbas de importu a livellu internatzionale.

> Instituzione de s'Universidade de Sardigna, in ue in ghetu isperimentale s'ant a formare is dotzentes de is cursos de làurea e a cumentzu, peri is maistros e dotzentes de is iscolas. S'aggiornamentu de inghitzu at a bènnere cun is annos unu cursu obligatòriu de didàtica plurilingue in Sardigna. In intro de s'Universidade de Sardigna b'at a operare peri su Tzentru de Livellu Linguisticu (at a donare inditos pro is curis de livellu) cunforma a is istandards prevididos pro is limbas in s'U.E..

> Instituzione Tzentru Ùnicu de Toponomàstica chi a cuncordu cun Tzentros Locales e Subra-Locales at a amanniare unu trabballu de elaboratzione de sa toponomàstica cunforme a sa pronùntzia locale, normalizada in sa grafia pro totu sa Sardigna.

> Instituzione de nessi una Ràdio e una Televisione totu in limba sarda e in is àteras limbas ufiziales cun sutatìtulos in italianu/inglesu, a partecipatzione pùbblica. Su pòpulu sardu depet àurghere a una rapresentàntzia in is mèdios massivos chi torret a su mundu simbòlicu suo, e custu depet de bènnere mere de su mercadu culturale, peri bia a is mèdia europeos.

Livellu Subra-locale

Bolimus furriare a s'imbesse su printzìpiu Istatale chi at permìtidu chi is Provìntzias/Regiones sardas cumandarent a contu de su Tzentru detzisionale regionale/natzionale. Is 8 provìntzias (identificadas dae iRS comente Regions Sardas) ant a tènnere unu rolu de cuntrollu e programmatzione didàtica, de cuntrollu de is atividades amministrativas. Ponet peri is bases de collaboratzione cun amministratziones, impresas, artistas, tzitadinos chi ant a chèrrere finantziamentos pro s'aplicatzione de su bilinguismu, e ddos dat petzi si sunt interventos omogèneos cun su Pianu, sena de isbàrios locales.

Proponimus:

> Su Sardu in s'Iscola. Chi finas a intrare in su regime de ufizialidade cumprida, sa limba sarda dd'imparent in is iscolas de cada òrdine e gradu pro nessi 8 h a sa chida in oràriu curricolare (e in matèrias curriculares, a prus de sa matèria limba) dae professores acreditados cun su livellu màssimu de

connoschèntzia/cumpetèntzia didàtica chi sunt giai in s'iscola o si nono dae foras de s'iscola chi achirent is cumpetzèntzias didàticas. Sa punna est sa de sustènnere a cumentzu sa forma diglòtica pro l'òmpere a pustis a su bilinguismu e fàghere ala a sa creschina culturale e a una trasmissione intergeneratzionale noa, cussiente e informada, chi giumpet is atremenaduras culturales e chi ischirriet "limba" dae "cultura". Est ora de pesare una lege noa pro s'imparu in Sardigna.

> Su Tzentru de Terminologia Didàtica formet peri is dotzentes, pro acumpriment is cumpetèntzias issoro cun sa didàtica in limba sarda de cada àmbitu didàticu.

> Chi sa lege previdat chi totu is impreados pùblicos chi traballant in Sardigna, de calesiat natzionalidade, chi tenent unu livellu de connoschèntzia e de cumpetèntzia setoriale de sa limba adeguadu a sa positzione professionale, potzant otènnere unu bonus in dinare in sa paga, dadu dae is istituzione sardas.

Livellu Locale

> Istituzione de Tzentros Linguìsticos Locales. Ant a contivigiare sa bortadura de àutos amministrativos e comunicatziones, cunforma a is règulas inditadas dae su Tzentru de Terminologia Amministrativa. Elaboratzione toponomàstica, agiudu a tzitadinos, sòtzios, impresas, amministratziones pro impreare iscritas in sardu in is fainas issoro.

Is Tzentros Linguìsticos Locales respudent petzi a s'Autoridade pro sa

Programmatzione de sa Politica Linguistica, segudende feti is punnas suas, peri si trabballant a cuncordu cun is Amministratziones Locales. S'ocupant de cunsòrtzios de Comunas, b'at a èssere unu Tzentru pro cada 3 Comunas.

Resorsas finantziàrias

iRS at a propònnere in is sedes ufitziales de sa RAS custu Pianu de politica linguistica de finantziare cun 2,5 miliardos de èuros cun unu Pianu de Investimentos de 10 annos (250 milliones a s'annu), chi ant a fàghere nessi 1000 postos de traballu noos diretos.

In su matessi Pianu de Investimentos s'at a previdire chi totu sa gestione e governu de sa politica linguistica siat dependente dae sa Giunta in cuncordu cun is istitutziones chi s'ant a formare e a pustis dae su Ministeru de s'Istruzione Pùblica in sa RDS.

Sarbadore Acampora

Bobore Bussa

Nigola Cantalupo

Componenti del TzdE-Tzentru de Elaboratzione "Limba Natzionale" de iRS